

ԽՄԱՍՈՒԹՅԱՆ

« ՀԱՎԱՏՔԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅՈՒՆՆ Է ՀՈՒՅՍԵՐԻ ԵՎ ՉՏԵՍՆՎԱԾ ԵՐԵՎՈՒՅԹՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ »

« Նրանք պիտի զղջան իրենց մտքում և հոգու նեղությունից ճնշված, պիտի հառաչեն ու ասեն. «Սա այն մարդն է, որին մենք ծաղրում էինք մի ժամանակ և մախատինք էինք տալիս: Մենք՝ ամիտներս, նրա վարքը մոլորություն էինք համարում, իսկ նրա վախճանը՝ անարգանք: Բայց նա ինչպե՞ս դասվեց Աստծու որդիների շարքը՝ դառնալով սրբերին վիճակակից: Ուրեմն մենք մոլորվեցինք ճշմարտության ճանապարհից, արդարության լույսը չլուսավորեց մեզ և մեր սրտերում չծագեց արդարության արեգակը »:

ԽՄԱՍՈՒԹՅՈՒՆ Ե 3-Ճ

Իմաստության Գրքից վերցված և ճաշու ընթերցվածներում ի պատշաճի տեղ զբաղեցրած այս հատվածը բոլոր ժամանակներում էլ ասես սթափության է կոչում մարդ արարածին, որ Աստծու արարչագործության կատարելատիպն է և, ապելին, ստեղծվել է Նրա իսկ պատկերով ու նմանությամբ:

Մարդկության պատմության չափ հին է նաև իմաստասիրությունը, որ ծագել է ի սկզբանե, ապրել ու զարգացել մարդ-էակի հետ համաքայլ, լրացրել, կոնկրետացրել նրա միտ ու կացը, վայրիվերումներով լի կյանքը և մշտապես փորձել է պատասխանել հենց իրեն՝ մարդուն հուզող ամենադժվարին հարցերին. ո՞վ է ինքը, ինչպե՞ս է երևան եկել երկիր մոլորակի վրա և ինչո՞ւ են այնքան շատ իրեն շրջապատող աշխարհում գոյություն ունեցող երևույթներին առնչվող անպատասխան հարցերը: Ե՞րբ և ինչպե՞ս են տրվելու դրանք կամ տրվելո՞ւ են արդյոք: Ու թվում է, թե Արարիչն ամենեցուն՝ կենդանյաց և մեռելոց, թերևս վաղուց սպառած կլիներ բանական մարդու անպատասխան հարցերի հետաքրքրական շրջանակը, եթե, անշուշտ, չարի ու քարու ինքնագիտակցումը ի հայտ չգար:

Բոլոր ժամանակներում էլ Ամենակարող Տիրոջ աչալուրջ հսկողությանմբ, հերթով, մեկը մյուսին են փոխարինում մարդկային սերունդները, և ամեն մի սերունդ իր հետագիծն է թողնում կերտվելիք պատմության անմեկնելի մատյանում, ծնունդ տալիս անհատների, ուլքեր իրենց գործերով փորձում են ոչ միայն «ամբողջացնել» արարչագործության մեծ խորհուրդը (եթե դրանք քարի են), այլև «ապականել, եղծել, աղավաղել» (անշուշտ, երբ ակնարկվում է չարը): Եվ չարի ու քարու մշտանորոգ

պայքարում դարձյալ դեմ-հանդիման լույսն ու խավարն են, գեղեցիկն ու տգեղը, սերն ու ատելությունը, ճշմարտությունն ու սուտը և, ի վերջո, այս ամենից բխող երջանկությունն ու ավերջանկությունը: Իսկ այս ամենի ամսիջական հիմքը մեղքն է, որ տարբեր իրավիճակներում ու տարբեր հասարակարգերում փոխում է իր արտահայտման կերպերը, ձևերն ու մեթոդները:

***

Մեր ապրած ժամանակաշրջանում այնուամենայնիվ մեզանից յուրաքանչյուրն ըստ երևույթին համարյա չի զգում, իսկ ավելի ճիշտ՝ անտեսում է բարոյականության նորմերը, չի ճանաչում մեղքի գոյությունն անգամ: Այն մարմինը, որը Պողոս Առաքյալը *մահու մարմին* էր անվանում և իբրև բոլոր տառապանքների ծնունդ տվող աղբյուր նկատում, և որից նա այդքան մեծ տենչանք ազատվել էր ցանկանում, մեզ համար, ընդհակառակը, կյանքի միակ կայանն է, զվարճությունների ու երջանկության միջնորդը: Ամենօրյա փորձառությունը մեզ հուշում է, որ պատվերներ, խրատներ տալով, բարոյականության գրված ու չգրված կանոնները սովորեցնելով, անկարելի է մեկին բարոյական մարդ դարձնել, ում համար մեղքը եղելի, իսկ արդարությունն ու ճշմարտությունը բաղձալի լինեն:

Հաճախ ենք մենք հրապուրվում պարզ ու զուլալ աղբյուրների անապականությամբ, լեռների վեհությամբ, ծառի երկնասլացությամբ, անտառի երգով, արծվի վեհաթռիչ ճախրանքով, ջերմ ժպիտով հետևում գեղեցկին, սակայն ոչ մի անգամ մեզ չի հաջողվել գտնել այն տիպար մարդուն, դեպի որը բարձրանալը, նրան հասնելը մեր կյանքի միակ ու նվիրական նպատակը դառնար: Եվ Առաքյալը մատնացույց է անում Արարչի՞մ՝ մեր Տիրոջը, որ է միակ անմեղք՝ բարոյական բարձրագույն գիտակցությամբ հանդերձ, միջնորդն ու պարզևիչը աստվածային շնորհաց: Հետևաբար, դեպի միակ կատարյալն ու Ամենակարողը տանող ճանապարհն է իրականն ու ճշմարիտը, որով ընթանալու ձգտումը յուրաքանչյուր քրիստոնյայի պարտքն է և ավելին, կասեինք նույնիսկ՝ *հավատամքը*:

***

Հաճախ ենք տեղին ու անտեղին հիշատակում մեր քրիստոնյա լինելը, փորձում նախնյաց նմանությամբ կրթել ու դաստիարակել մեր զավակներին նահատակաց անմեռ ոգուց բխող հայրենասիրությամբ ու ազգասիրությամբ, ինչու չէ, նույնիսկ հավատքի ամենամեծ դասից բխող հետևանքներով սնել նրանց մատաղ հոգիներն ու անդադար ասել. մենք 1700-ամյա հնություն ունեցող հավատքի ճանապարհներով ենք առաջնորդել մեր ժողովրդին, առաքելահաստատ շավիղներում են աստվածային սիրուց ու լուսից ճառագող բարիքներն արարվել, նահատակաց սուրբ

արյամբ է հագեցել մեր հիմնավորց հողի ծարավը, մեր մտքի թոփաքը պարագրվել է դեղնաթերթ մագաղաթներում, իսկ ձեռքի թոփաքը՝ լեռների ծերպերին ու անտառածածկ տափարակներում ծվարած հավատի քարակերտ տաճարներում... Այո՛, կրկնում ենք, ու հպարտության մի տաք այլք գալիս և ստիպում է խայտալ մեր հոգիներին, բերկրանքից թևավորվել: Եվ մեր ՀԱՎԱՏԸ, որպես անեղծելի ԾՕՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ, որպես «ՄՈՐԹՈՒ ԳՈՒԾՆ», այլ ոչ թե հագուստ, վեր է հառնում մեր աչքերի առջև պատմության դասագրքերից, հանրագիտարանային էջերից, կենաց ու մահու պայքարի դաշտերից, և մենք, ակամա անդրադառնալով մեր արածին ու չարածին, փորձում ենք մեր կողքին տեսնել այն մարդուն, մեր այն նմանակին, ում համար Աստվածային խոսքը վեր է առօրեակամից, ափոստ՝ անարդարից, ճշմարիտը՝ ստից, կատարյալ՝ անկատարից, հավատ՝ անհավատությունից:

Հեթանոսաց Առաքյալի Երրայեցիներին ուղղած թղթի ԺԱ գլխում պարզ ու հստակ կերպով ասվում է. «Հավատքը ապահովությունն է հոյսերի և չտեսնված երևույթների հրակամությունը»: ՀԱՎԱՏՔԻ օգնությամբ են ապացուցվում անտեսանելի երևույթները, արդյունավորվում տեսչերն ու իղձերը և, վերջապես, հավատքով են գործում տեսիլք ունեցող մարդիկ: ՀԱՎԱՏՔԸ երկնային մի պարզ և՛ մարդուն շնորհված Տիրոջ կողմից, հավատացյալի կյանքում արդյունավորվելու և գործի վերածվելու համար: ՀԱՎԱՏՔԻ շնորհիվ է ներքին լույսը ծագում մարդկային հոգում, իսկ հավատացյալը՝ հոգևոր կյանքի երջանկությունն ապրած լինելու մխիթարությունն ունենում:

Այսօր, քան երբևէ, կենսական հարցերից մեկն էլ հավատի խնդիրն է: Բազում անձկությունների մեջ եղող մարդը, երբ ամեն ինչից հոգնած, փնտրտուքներ է անում, երազում նոր ու շիտակ ճանապարհների, ներդաշնակ և ուրախ կյանքի մասին, վստահորեն պետք է անդրադառնա նաև հավատքին: Եթե մարդ-անհատը կարողացավ պարզ ու հստակորեն հայտարարել, թե ինքը հավատում է, ապա մնացյալ հարցերն ինքնաբերաբար կօտնեն իրենց պատասխանները. ինչպե՞ս և ո՞ւմ հավատալ, ինչպիսի՞ք են հավատքի դրսևորման ձևերը: Ըշմարիտ հավատքը երկինքներ է իջեցնում մարդկային հոգում, դարձնում այն երկնքից վար իջնող աստվածային լույսի նյութեղեն տաճար, բացում հավատքով առկեցում կյանքի դռները և լուսեղեն ճամփեքից ընդլայնում նոր հորիզոններ:

ՀԱՎԱՏՔԻ գործությամբ կերտեցինք մեր 1700-ամյա ուղին, սրբագրեցինք մեր պատմության ճերմակ էջերը և կրկին համախմբվեցինք մահատակաց արյամբ սրբացած Եկեղեցու շուրջ, Սրբոց հիշատակաց յուրաքանչյուր տոցի կրկին մկիրումով ծնկի իջանք Աստծո Տաճարում,

սակայն երբեք չմոռացանք ավետարանական քարի սերմնացանին, որ, անկախ մեր դիրքից ու գրաված պաշտոնից, տրամադրությունից ու կեցվածքից, շարունակեց մշտատև ցանել իր սերմերը մեր հոգիներում: Ցանված սերմերը դարեր ի վեր, շարունակաբար իջնում են երկնքից՝ իրենց ծարձակման, ծաղկման ու պտղաբերման համար հող ու իջևան գտնելու: Նախապես, որպես խոսք, բաշխվում են դրանք ամենքին ու ետ չեն վերադառնում, ինչպես երկնքից իջած անձրևն այլևս ետ չի վերադառնում, այլ մնում ու լուծվում է Մայր հողում:

Դարեր շարունակ Աստծու պատգամը՝ Ավետարանական սերմը, եկավ մաս Հայոց հինավուրց աշխարհ, զույգ Առաքյալների միջոցով դարձավ քարոզ, դարձավ լույս ու կրոն: Մեր հավատի հոր՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի ջանքերով դարձավ գիր ու շարական, դարձավ մագաղաթ ու գրականություն, դարձավ մշակույթ՝ Սահակ-Մեսրոպի ու Թարգմանիչ Վարդապետների տքնաջան աշխատանքով: Դարձավ արվեստ, դարձավ երաժշտություն ու նկարչություն, դարձավ քանդակ ու երգ՝ Հայ Եկեղեցու կառույցից մերս, դարձավ աղոթք՝ Նարեկացու շուրթերին, շարական՝ Շնորհալի Հայրապետի գրչի տակ, և, մասնավանդ, դարձավ տուն հայի համար, հայացած պատգամ ու խոսք՝ Ազգային Եկեղեցում:

Սակայն այսօր, որքան էլ մեկին հարյուր պտղավորված լինի Ավետարանի սերմը Հայոց սրբացած հողում, Աստծու պատգամն ընկալելու համար անհրաժեշտ է բանալ մեր հոգին, պայծառացնել միտքը՝ ողջ իմաստով ըմբռնելու ու հասկանալու հայրենց ցանված սերմը, որպեսզի, անտեսելով չարի ամեն մի դրսևորում, փարատելով խավարը, հեռացնելով մեզնից անարդարությունն իր թուր հետևանքներով, կարողանանք իրավամբ հոգով, մտքով և անգամ մեր կյանքով ընդառաջ գնալ Աստվածային անեղծելի ու ճշմարիտ պատգամներին և, մեր կողքին տեսնելով ճշմարիտ հավատացյալին, ապիկարների նման չհարցնենք ինքներս մեզ. «*Բայց նա ինչպե՞ս դասվեց Աստծու որդիների շարքը՝ դառնալով սրբերին վիճակակից*», որպեսզի անմիջապես հարցին չհետևի մեր իսկ կողմից տրված պատասխանը. «*Ուրեմն մենք մոլորվեցինք ճշմարտության ճանապարհից, արդարության լույսը չլուսավորեց մեզ, և մեր սրտերում չծագեց արդարության արեգակը...*»: